

Rototomi Sunsplash 2008 reportaaž

Neljapäev, 3. juuli

Võrreldes eelmise aastaga on sel aastal palju vähem aafriklasti kohal, sest uute nõudmiste järgi küsitakse sisenemisel isikut tõendavat dokumenti. Ja loomulikult on väga suur osa neist Itaalias ilma igasuguse paberita ning elavad illegaalselt. Sellest on väga kahju, et niimoodi paljudel selline suureparane muusikaleamus ära blokitakse. On ka teisi korralduslikke muudatusi, nagu näiteks see, et inimestel ei lasta enam ise omale telkimispaika valida. Kuid vähemasti muusika on endiselt olemas ja kestab hiliste hommikutundideni ning kostub iga nurga pealt ja seetõttu püüame end segadustel mitte häirida lasta.

Praegu just lõpetasid esinemise Collie Buddz ja pärast teda Inner Circle. Collie Buddzi etteastet nõrgestas algul heliprobleem. Ta mikrist lihtsalt ei kostnud nii palju häält, kui tema ergutuspoisil, nii et too karjus ja laulis märksa kõvemini. Aga lõpuks muutus asi heaks ja lisalugu luniti ka ikka välja. Kõik hitid laulis ta ilusti ka ära kõikide heameeleks. Inner Circle jättis mulle isiklikult küll laheda mulje, päris lõbus oli neid jälgida ja nad üritasid oma lugusid ikka rohkem rasta ja *one drop* võtmes esitada. Ja kus rahvas lasi pasunat neile! Bassimees patsutas seepeale bassi ja tekitas kummalisi helisid, mille peale kisa veelgi võimendus. Aga nüüd ootame Sud Sound Systemi lavale tulekut.

-maali

Reede, 4. juuli

Kõigepealt- eilne Sud Sound System oli laval väga massiivne. See Itaalia dancehall grupp kritiseerib oma lugudes valitsust, näiteks et valitsus julgustab Itaalia geisid aga samas kahtlustavad nad oma laulus, et võibolla on valitsustegelased hoopis ise geid...:) Veel laulavad nad demokraatiast, inimõigustest ja vabadusest jne. Paraku on kõik laulud ainult itaalia keeles, seega ilma tõlkimiseta ma paraku aru ei saa. Jalad olid ka päevasest shoppamisest ära väsinud, et lava ees hupata nende esinemise ajal enam ei jaksanud.

Täna üritame õhtuks energiat säästa, sest tulemas on Kymani Marley, Youssou N'dour, Ken Boothe ja Sydney Salmon. Varsti hakkab pressitelgis Kymani Marley-ga filmi "Shottas" arutamine. Päike paistab vahelduvalt, ilm on väga soe, toimub liikumine ja erinevatest telkidest kostub muusikat.

Püsige lainel;)

-helina

Hea meel on siin festivalil olla ja tana pidasime plaani, et hakkame igal aastal käima. Tõsi ta on, et kõik aastad pole ühesugused, kuid just seetõttu on mõtet taaskord tulla. Pealegi tekib sõpru ka päris palju ja igal juhul on neid ääretult hea meel näha. Teine põhjus, miks tasub tagasi tulla on see, et festival kestab niivõrd kaua - 10 päeva ning selle aja jooksul on tõesti võimalik kõike ja kaua nautida. Ei pea tõmblema erinevate lavade või kohtade vahet hirmus millestki olulisest ilma jääda. Siin on selline rahulik kulgemine. Tahtsin ka sellest kirjutada, et huvitav on võrrelda erinevaid rahvuseid ja nende reggae festivale. Nüüdseks olen saanud

käia juba Rootsis Uppsala Reggae Festivalil, Saksamaal SummerJamil ja praegu siis Itaalias. Itaallased tunduvad sellised chillimad. Eks igal pool on erinevaid inimesi, aga siin on kuidagi rahulik olemine. Kõige tähtsam on see, et neid elamusi saab jagada heade sõpradega ning tõesti toredas seltskonnas. Ahjaa... kui te kunagi Itaaliasse tulete, ärge jooge seda mullitavat gaasilist veini, mis on suures pudelis :) Hakkab kergelt pähe ning mul paneb südame ka puperdama ja pärast iga kord kahetsen. Kõige parem selle ilmaga on süüa puuvilju ning juua palju palju vett, mis on kõikjal siin saadaval. Tore on see, et inimeste peale on siin tõesti palju mõeldud ning kõik mugavused kõigile suurepäraselt tagatud.

Varsti jälle :)

-jane

Eelpool mainitud film arutati kahjuks läbi ilma Kymani Marley'ta, kuna meile mitteteadaolevatel põhjustel mees kohale ei ilmunud. Arutelu oli siiski huvitav. Kohal olid "Riddimi" ajakirjanikud ja üks Jamaika naine, kes on teinud uurimusi vägivaldast Jamaikal. Viimane andis oma ettekande alguses ka ülevaate Jamaika (vägivaldsest) ajaloost. Filmi kommenteerimine oli mõeldud lühikeste klippide näitamisega jutu vahele, kuid paraku saatsid ka seda tehnilised probleemid. Selline arutelu viidi läbi Reggae University raames. Eelmise aasta pressikonverentsid asendati erinevate aruteludega kogu *reggae*-kultuuriga seotud teemadel. Homme kuuleb naiteks Rastafarist ja Etiopiast.

-helina

Mul ka oli üsna kahju, et ei saanud kuulata Ky Mani arvamust Jamaica vägivaldse arengu teemadel. Aga see, mida rääkisid kohalolijad, osutus ikkagi põnevaks. Mul tekkisid paljude asjadega, mille üle ka ise olen juurelnud, päris mitmed seosed. Läbi tavatu vaatenurga anti ülevaate saare ajaloost, kuhu vägivald on algusest saati lausa sisse kirjutatud. Omavahel võrreldi ka kahte Jamaica filmi - *The harder they come* Jimmy Cliffiga peaosas ja *Shottas*, kus ühte peategelastest mängib Ky Mani Marley. Kunagi ammusel ajal kui Jamaica sai võimaluse hakata ise demokraatiat looma, siis valimiste ajal värvati inimesi liikmeks ja selle "õige" partei poolt hääletama just vägivalda ja ähvardustega. Arutelul kõlas läbi ka fakt, et 1981. aastal tapeti valimiste aegu kampaaniaga seoses ligi 800 inimest, kuid viimaste valimiste aegu ainult 8. et siis progress? Praegusel ajal pidavat tapmised pigem niisama gangsterite ja isehakanud löömameeste tõttu toimuma. Ja tavaliselt on need kõik seotud narkootikumide äriga. Veel lisati arutelus, et käesoleva aasta maikuus olla 200 inimest loojakarja läinud.

Pohjustena, miks jamaica on just selline nagu ta on - *mad sick head no good* - toodi välja ka üldlevinud purunenud perekondade mudel, kus lapsed kasvavad vanaemad või tädid, sest emad ja isad on pidanud minema linna, et perele elatist teenida. Paljud lapsed ei tunnegi oma isasid, sest ka isad ei taha neid tunda. Ja niimoodi kasvavadki inimesed, kes ei tea oma juuri ja kes pole elus armastust tunda saanud ning kes peavad ainsaks vahendiks oma sõna maksma panemiseks ja elus labi loomiseks just vägivalda. Ja saareriigis levib ka phd mentaliteet, mida ise ka täheldasin seal olles. Phd ehk *pull him down*, mis eesti

keeles tähendab otsetõlkes "tiri ta maha." Lahtiseletatult tähendab see mõte, et inimestele ei meeldi, kui keegi jõuab paremale järjele. Edukamaid hakatakse kohe vihkama ja taga kiusama. Ka on palju laule sel teemal kirjutatud ja eile näiteks laulis Collie Buddz samuti samal teemal. Eks omajagu aitab kaasa ka jamaikalaste suur auahnus ja tähelepanuisu, mistõttu on kadedus kerge tekkima. Ja kui ikka nälg näpistab, siis on inimlikult raske millelegi muule mõelda, kui sellele, kuidas oma kõhtu täita.

-maali

Laupäev, 5. juuli

Eile sadas päris kõvasti padukat paar tundi ja seejärel olime sõna otseses mõttes omadega mudas seal pealava ees :) aga paljaste varvastega oli hea paterdada ja kontserdid ei jäänud sugugi kuulamata. Youssou N'dour oma bändiga jättis kustumatu mulje. Laval sai näha nii Senegali tantse, kui ka lahedaid pillisoolosid. Aafrika esineja meelitas kohale ka suure massi aafriklasti, põhiliselt tegemist Senegalist ja Gambiast pärit inimestega, kuid ka muud rahvused on esindatud. Nende kõikidega koos nihkus festival veelgi rohkem rohelsse lainesse ja kõik tunnevad end välisel vaatlusel väga mõnusasti. Imetusväärne oli näha, kuidas kõik Senegali staari lauludele kaasa laulsid. Väga suur ühtsustunne tekkis endalgi nende kõikide kaasalauljate keskel olles. Hiljem tantsuhalli telgis kestis mõll peaaegu kuueni ja Pow Pow oli igati oma nime väärt. Mul igatahes sõitis katus minema!

-maali

Eilne Ky Mani Marley üles astumine oli hea selles mõttes, et mehel on artisti verd, ta oskab laval liikuda ja mõjub tõepoolest meelelahutuslikult. Alguses laulis oma räpilikke lugusid, teine pool kontserti kõlasid tema isa lood, mis minu jaoks jäid veidi igavaks. Lugu, mida me kõik ootasime - filmi One Love *soundtrack* jai aga sootuks tulemata...:(

Minule siiani kõige parema elamuse andis eile kogu oma professionaalsuses ja headuses esinenud Youssou N'Dour. Muusika rütmikas ja südamlük. Esimene artist sellel festivalil, kelle järgi korralikuks tantsuks läks. Teda kuulama tulnud aafriklastel andsid oma kohalolekuga ka kõvasti energiat juurde. Nendest õhkus uhkusetunnet oma staari üle. Mõned tüübid, näost senegallased, käisid rahva seas ringi ja tõstsid inimestel käsi üles. Olin eile terve päeva unine aga peale N'Douri esinemist jätkus energiat kella 6-ni hommikul tantsuhalli telgis vihtuda! Pow Pow on tõepoolest maailmaklaasi tegija, väga värskendav oli nii professionaalset *show*-d nautida. Aja müüdumist üldse ei märganud. Peale seda läksime oma mudaseid jalgu nühkima :)

Üks asi mida me siin festivalil siiani igatsenud oleme on aafriklaste poolt tehtud aafrika toit. Eile näiteks sattusime ühte telki, kus kirjade järgi pidavat müüdama senegali toitu aga leidsime eest vaid saia mässitud kebabi ja imeliku sinepikastmega riisi. Juua pakuti põhiliselt Coca-Colat. Ühtegi senegallast seal ka ei olnud. Veidi mööda, aga mis parata...

Praegu esineb ports Itaalia bände, kes tunduvad suhteliselt ühesugused aga täna õhtul on oodata Bushmani esinemist!!

Veel mõned tunnid tagasi toimus Burkina tantsu workshop, naha sai mõnusalt märjaks ja selja sirgeks vehkida aga lõpus loobusin, kuna liigutused kordusid ja hakkas igav.

-helina

Puhapäev, 6. juuli

Itaalia vanameistrid Africa Unite esinesid üllatavalt kaua - umbes 1,5 tundi! Üldiselt lükkusid kõik õhtused artistid palju hiljemaks kui alguses välja kuulutatud. Kuna enamus inimesi ootas sel õhtul Bushmani esinemist, siis muudeti järjekorda ja jäeti see maiuspala viimaseks. Bushman tuli lavale kell 3 öösel peale Errol Dunkey-t. Ei saa aru sellest kuidas viimasel nagu ka mõnedel teistel esinejatel siin festivalil varem oli laulja mikrofon liiga vaikne. Bass peksab nii, et ninasõõrmed ja kurgunibu värisevad aga millegiparast solistile voluumi piisavalt ei keerata. Ka vaiksemaid lauljaid võiks kuulda olla nii, et hääl läbib kere. Bushmanil voluumiga siiski ilmselt juba naturaalselt probleemi ei ole. Pruuni karuna müttas ta laval kena tunnikese. Võimas vokaal ja füüsis tekitab tunde nagu kogu lava oleks teda täis! Meeldis ja meelde jäi ka tugev taustalaulja, kellega Bushman nauditavalt harmoneerus.

Kuna kontsert lõppes nii hilja ja kestnud oli nii kaua (kella 16.st õhtul), siis kahjuks tantsuhalli telgis enam karata ei jaksanud, selle asemel läksin sööma Etioopia moodi juurvilju riisiga. Siin on Etioopia telk, kus müüakse süüa ja mängitakse *reggae*'t ning ka muud head, tsilli ja huvitavat Etioopia muusikat. Seal lähedal kohtab ka Etioopia inimesi. Etioopias on omalaadne kultuur ja muusika, erinev kogu ülejaanud Aafrikast ja maailmast.

Tantsuhalli telgis möllas aga öösel Itaalia tegija One Love Hi Powa koos erikülalistega. Hetkel veedame aega siin meedia telgis, kus käib arutelu Itaalia *reggae* arengust. Kella 20-st on välja lubatud *dancehall*'i mehed Wayne Marshall, Voicemail, Bugle, Teflon, Mr. Vegas. Assassin kahjuks tühistatud.

-helina

Hetkel on neljanda päeva õhtupoolik ja istun siin infotelgis netis. Lihtsalt ei saa välja minna, kuna praegu tuleb meeletu vihm taevast alla. Lisaks kõigele välgutab ning müristab, mis hirmus. Nii hullu ilma pole siin enne näinudki. Tõesti ühest äärmusest teise on need lood siin ilmaga. Ühel hetkel on väga kuum ja siis niimoodi sajab. Praegu siis on aega mõned mõtted kirja panna.

Eilsest päevast on mul meeles selline rahulik kulgemine ja chillimine. Ootas ka Bushmani esinemist ning hiljem tahtsin tantsuhalli telgis hüpata. Bushman oli nagu jõuline mõmmi :) Vaatasin ka aafrika trummide *workshop*'i ja aafrika tantsu *workshop*'i. Huvilisi kõikideks tegevusteks jätkub siin piisavalt. Pigem eile ringi kõndides nägin, et meeletult on inimesi juurde tulnud. Loomulikult oli võimalus ka tutvust sobitada, milleks ei pea üldse vaeva nägema. Aafrika inimestel on pea kõigil sama lugu enda elu kohta, et nad tulid Euroopasse raha teenima ning rikkaks saama ja peale seda lähevad koju tagasi. Samas on nad aru saanud, et rikkus ei tulegi nii kergelt ja rahapuid meil siin ei kasva. Räägiti tõsiselt diskrimineerivast suhtumisest, mida nad tihti tunnetavad. Neid ei võeta tõsiselt, kuna nad hoiavad taskus Aafrika ülikoolide diplomit, mitte Euroopa omi. Seega ei

arvestata nende oskuste ning kogemustega ja pakutakse vaid nn. musta tööd tegema. Kuidas sa niimoodi siis rikkaks saad? Kõigest hoolimata on nad õnnelikud ja rahul, et on elus ning võtavad asja vabalt.

Itaalia reggaerahvast rääkides on paljud siin üsna ühte stiili. Nt. on üsna tüüpiline, et Itaalia meestel on kuklas mingi 3-4 rastapatsi ja ülejaanud juuksed on lühikesed. Pole nad üldse libekeelsed ega pealetükkivad nagu tüüpiliselt eestlastel võib selline mulje olla. No muidugi, me kõik teame neid õlitatud juustega tüüpe Tallinna vanalinna tänavatel, kuid õnneks siin selliseid ei kohta.

-jane

Esmaspaev, 7. juuli

Eilne kontsert pealaval oli tõeliselt võimas Jamaika artistide energia tulv! Teflonist ei olnud mina enne midagi kuulnud kuid tüüp teeb väga head muusikat. Tema eeskujudeks on (nagu ta tanasel Reggae University arutelul mainis) Sizzla ja Capelton. Muusikas on tõesti tunda nende kahe mehe mõjutusi. Teflon on selgelt üks uus *conscious reggae-dancehall* artist, kes oleks nagu tänane raamat mis on eilse lugemise vili;)

Veel muljetusid mulle tugevalt Wayne Marshall, Voicemail ja Mr. Vegas. Kõik õnnistasid siinset publikut suurepärase lavalise oleku ja muusikaga. Viimase lood (nt. Tamale) töid mulle isegi meelde nostalgilised ajad kui ise *dancehall*'iga lähemalt tutvust hakkasin tegema, Prive Bumbastikud jms...)

Tänase Reggae University arutelu teemadeks olid esimesel poolel "*Dancehall*'i uued arengusuunad" ning teisel "Naised *dancehall*'is". Arutelu toimus Riddimi ajakirjanikega ning pealtvaatajad said esitada küsimusi. Kohal olid paljud eile esinenud Jamaika artistid nagu Wayne Marshall, Teflon, Bugle ja Craig ning David Daseca-st. Arutelu tulemustena jäid kõlama järeldused nagu: *dancehall* liigub edasi ja "gun thing" ei tööta enam. Eelkõige Tefloni sõnade kohaselt oleks vaja rohkem artiste, kes edastaksid *conscious* sõnumit. Wayne Marshall peab *dancehall*'i arengu üheks võtmeks miksimist teiste stiilidega, mida ta oma uuel albumil ka praktiseerib. Omasõnul kuulas ta enne muusikaga tõsisemalt tegelema hakkamist näiteks palju hip-hop ja soul muusikat. Teiseks no. väljapääsuks näeb Marshall rohkem haritumate inimeste *dancehall*'iga tegelema hakkamist.

Teises pooles said sõna pajud festivalil peamiselt täna esinevad naisartistid. Tutvustati Dub Poetry-t, oma edu teekonnast rääkisid Cecile, Etana, Itaalia *dancehall*'i diivad "Reggae Girls" ning veel üks ilus UK-st Birminghamist pärit *reggaesista* - Yaz Alexander. Tüdrukud kinnitasid kõik, et kui selles karmis *dancehall*'i võistlemise maailmas edu saavutada on soov, siis tuleb inimesed enda järgi paika panna ja oma õiguste eest võidelda.

-helina

Appiiiii! Eilne päev oli lausa uskumatu! Vihma kallas nagu oavarrest ja plats lava eest oli ühtlase mudaga kaetud, aga nendest kontsertitest, mis tulid ei saanud lihtsalt ilma jääda!!! Wayne Marshalli esinemine oli täiesti nauditav. Mees üritas ka selgitada lava peal, kuidas ta armastab Itaalia jalgpalli ning mis tantse tuleks tantsida. Oli aru saada, et kohalikud siin teda eriti ei mõistnud. Aga see on

teatud-tuntud asi, et itaallased üldistades muud keelt ei räägi peale enda emakeele. Voicemail oli ka enam-vähem kihvt, kuna näidati tantsumuuve ning meestel oli energiat küll. Siiski kohati hakkas igav, sest show vajus lihtsalt ära laval. Ehk on mehed vormist väljas ja ei tantsitud nii suure rõõmuga. Ei tea. Tahan eriti rõhutada Mr Vegase etteastet. See oli lausa super!!! Mehel oli tohutult palju hitte välja käia ning oli publiku reaktsioonist aru saada, et külmaks ei jätnud Mr Vegas kedagi. Algusest lõpuni oli kogu show väga hästi läbimõeldud ning energiat täis. Mingil hetkel toodi lavale ka paar tsikki, kes näitasid kuumi jamaica tantse. Täna ostsin endale Mr Vegase plaadi ka ära, mitte kuidagi ei saanud teisiti :)

Hetkel laval Ce'Cile.

-jane

Teisipäev, 8. juuli

Vahepeal on nüüd palju juhtunud, millest Jane ja Helina natuke ka juba rääkinud on. Aga ma ei saa ka ütlemata jätta, et see pühapäevane tantsuhalli õhtu pealaval oli eriti lahe. Bugle'i esitus jättis kahjuks üsna nõrga mulje, kuigi just tema esinemist ootasin huviga, kuna mitmed inimesed olid head rääkinud. Ilmselt on alati parem mitte midagi eeldada, siis ei pea nii palju pettuma. Näiteks Teflonist ei osanud ma midagi oodata ja mees üllatas igati positiivselt. Aga kaasa antud miksteipi kuulan kodus ikkagi ja ehk avastan midagi headki. Ja Wayne Marshall tegi palju parema etteaste, kui MoBays, kus teda viimati nägin peaaegu paar aastat tagasi. Väga positiivne ja rokkis täiega!

Õhtul tantsuhalli telgis jätkus pidu Bush Chemists'i saatel, kuid pärast sellist tantsuhalli laksu Mr. Vegase esinemise järel ma küll ei suutnud *dub*'i kuulata. Mr. Vegase etteaste andis mulle palju rõõmu ja energiat, ei oskagi midagi muud öelda. Kõik lood olid tuttavad, sest ta üks mu lemmikartistidest. Lahe oli see, et ta alustas oma vanadest lugudest. Sucky Ducky ja Nike Air jmt olid lihtsalt nii mõnusad kuulda jälle üle pika aja. Ja laivis! No ja siis rääkimata muidugi muudest hittidest. Vegasel endal hakkas laval nii kuum, et võttis mingil hetkel särgi seljast ja - olemaks kuulajatega solidaarne - ka kingad jalast, sest meie ju tantsisime lausa poris :)

Esmaspäeval Reggae University koosistumisel olid järjest kaks põnevat arutelu. Uutest ja vanadest tantsuhalli suundadest rääkisid tantsuhallimehed ise. Läbvalt kõlas see mõte, et kõik proovivad teha midagi uut. Seda kõigepealt selleks, et jääda iseenendaks ja edastada omi sõnumeid, ning teiseks, et mitte olla kellegagi sarnane. Daseca poistelt küsiti, kuidas nad suhtuvad piraatlusesse ja internetist muusika allalaadimisse. Neil läks nagu naerule ja ütlesid, et nad ka ei ostaks, kui saab tasuta. Kuid samas adusid ka asja teist poolt, et muusika on ühtlasi ka äri ja kuidagi peab mingit kasumit ka teenima, et saaks uut muusikat teha. Siis paluti kõigil lõpetuseks välja tuua, kuhu nende arvates *dancehall* on teel, mis muutused seda ees ootavad ja kas on karta, et see muusikastiil hääbub. Keegi ei arvanud, et *reggae* voi *dancehall* võiks otsa saada ja kõik avaldasid lootust, et tuleb juurde rohkem positiivseid sõnumeid. Ja siis tuli üks suurte patsidega pikk rasta, suur lipp käes ja lõi lipuvarrega vastu maad ning teatas kõigile, et tema tantsuhalli ei kuula, sest see on saatanast. Vaadaku inimesed

ümberringi, kuhu see muusika inimesi tõmbab ja mis eeskujuga annab. Ja olgu artistidel häbi, et nad sellist muusikat teevad ja levitavad. Daseca David ütles seepeale, et muusikat nüüd küll ei tasu süüdistada. Pärast mõningat aktiivset arutelu jäi viimane sõna Teflonile, kes ütles, et oluline on sõnum ja muusika ise ei saa kuidagi halb olla. Kõik oleneb ikka inimestest endist ja tema kavatses tantsuhalli just positiivsemaid sõnumeid *gangsta* ja *gun*-teemade juurde tuua.

Järgmine arutelu võttis vaatluse alla naisartistid tantsuhallis. Meeleolu loodi *dub*-poeesiaga, kus üheks sõnumiks oli, et *third world diva is like any kind of diva, she knows what she wants*. Kohal oli 13 naist, nende seas Etana ja Ce'Cile ning Itaalia oma reggaediivad The Reggae Girls. Etana sai esimesena sõna, kuna saabust otse lennujaamast ja polnud saanud mahti puhkamagi minna. Ta rääkis väga sütitavalt oma muusikukarjääri algusest, kuidas ta ühel hetkel vaatas peeglist ja märkas, et see pole enam tema. Teiste inimeste käed olid teda selliseks vorminud, kuid ta tahtis hakata iseendaks ja jättis kõik muu kõrvale ning alustas ise oma asjadega. Nüüd on ta uhke, et saab kanda afrosoengut ning teha oma muusikat. "*Me stand firm inna dis, yuh cyaan break me, yuh cyaan shake me,*" ütles ta.

Ce'Cile jättis väga armsa mulje. Kogu tema olekust õhkas enesekindlust ja siirust ning ausust. Ei hakanud keerutama ja ütles, kui küsiti, et jah, talle tõesti ei meeldi mingid inimesed, kuid teised jälle meeldivad ja see ongi ju normaalne. Kõige alustuseks aga ütles kohe valju häälega välja, et tahab omale valget meest. Ja täpsustas, et siis abikaasat. No miks ka mitte, eksju, ega kui ei räägi oma soovidest, siis ju ka ei pruugi saada. Pärast õhtusel kontserdil oli lavale vaja ühte meest Sean Paul'iga tehtud duetis mehe ossa ja siis läks asi lõbusaks. Itaalia mehed ikka oskavad naljakad välja näha :) Aga Reggae University juurde tagasi tulles, Ce'Cile rääkis ka, kuidas tema muusikasse jõudis. Mida teha, et sind tähele pandaks? Üks võimalus on heita nalja suurte ninade üle ja näiteks Beenie Man'i, Shaggy't, Shabba't ja teisi tõgada. Tehtud! Ja kõik teadsid pärast seda, kes on Ce'Cile. Alguses ta töötas vabatahtlikuna stuudios, kus võttis vastu artiste, broneeris aegu ja tegi muid asju. Mis on veel parem võimalus õigeid inimesi tundma õppida? Siis aga lõi ta oma stuudio ja hakkas ise asju tegema nagu üks iseseisev tüdruk kunagi. Too pikkade patside ja segase pilguga rastamees tuli ka sellele arutelule sõna sekka ütlema ning Ce'Cile ütles seepeale, et tema pole rasta. "Maailm on suurem kui vaid rastafarism." Muusikastiile on palju ja pole mõtet mingeid piiranguid seada ja inimesi muusikast välja arvama hakata.

Ohtune kontsert oli taitsa huvitav. Ikka on teistmoodi, kui oled inimesi enne kuulnud raakimas ja omi motteid avaldamas. Alaine laulmine aga tundus usna igav pärast Ce'Cile'i etteastet, kes oli oma show korralikult labi moelnud ja ise ka taiega lobutses laval. Kutsus aga pillimehi endaga puusi keerutama ja vahetas laval kõikide silme ees oma sarki. Alaine's puudus see kaasakiskuv energia, mille toi tagasi Etana oma voimsa lauluhaalega. Lavaline liikumine oli ka usna olematu. Vahepeal pääses lavale ka Pressure, kelle etteastet ma lõpuni ei saanud vaadata. Mulje oli selline, et ta just väga nüüd ei erinenud teistest tavalistest *roots*-artistidest, kes ühe või paari looga kuskile kogumikplaadile pääsenud. Aga ta laulmine igav siiski ka ei olnud.

Tana ohtul pealaval paar Itaalia asja ning lisaks Queen Ifrica, Heptones, Tarrus Riley koos Dean Frazeriga ja tantushalli telgis Alpha & Omega. Showcase areenil esinevad Rootsi naiste duo The Serengeti, kes viljelevad just inglisekeelset tantsuhalli ning pärast neid Inglismaa *reggaesista* Yaz Alexander.
-maali

Eile (õigemini täna hommikul) rokkis tantsuhalli telgis võib vist öelda, et hetkel üks maailma parimaid sound system-e: Migthy Crown Jaapanist küttis värskemaid ja igihaljaid palasid hommikutundideni. Nende soundidega on see, et iga lugu lastakse umbes 10 sekundit ja rahvas karjub iga loo alguses ja pasunad pasundavad ja viled vilistavad ja *faya* on pidevalt vastu lage!! Aja möödumist absoluutselt ei märka, sest tunne on koguaeg üleval!

Peale pidu sai õnneks korralikult välja magada kuna Jah õnnistas meid pärastlounase vihmaga. Peale seda oli ilm tegelikult päris kole- telgid ja varikatused lehvisid tuules, paljudel oli probleeme viimaste minema lendamisega. Kella kuue ajal tuli päike õnneks jällegi välja, kuid muda tõttu toimus tänane aafrika tantsu *workshop* siiski tantsuhalli telgis.

Jõudsin pealava aarde kella kümne paiku, kui Heptones-il oli laulda jäänud veel kaks lugu. Hea meel, et need vanad *reggae*-peerud siiski ära sain näha, sest sellises eas muusikameestega ei tea ju kunagi millal neil see viimne kontsert kõlab. Peale neid tuli lavale noorte Rootsi tudrukute duo, kes laulavad *dancehall*'i rütmide peale. Järgnesid Jamaika *conscious empress* Queen Ifrika, kes andis hea bassimehe ja nunnude klahvimängijatega veenva kontserdi. Tema liikumine laval ja veidi isegi väljanägemine (viis kuidas ta oma juukseid rätikuga seob) meenutab mulle Sizzlat. Seljas oli tal väga ilus punane pikaseeliku kostüüm. Seejärel esines Briti suhteliselt värskel reggaenaine Yaz Alexander, kellest siin varem ka juba juttu oli. Laulis küll vaid paar lugu, kuid hääl ja sõnum kõlavad tal tõeliselt.

Praegu esinevad Tarrus Riley feat. Dean Frazer, aga ma ei jaksa eriti seista seal lava ees, seega jälgin kontserti koos teiste pensionäridega siin meedia telgis olevalt ekraanilt...D Kael on ka kange sellest lavale nägemiseks koogutamisest! Ega meil siin festivalil kerge ei ole- täna arvasime, et kui kontserdid algavad kell üheksa ja lõpevad kell kaks-kolm siis tuleb kokku juba korralik tööpaev! Õnneks saab aga peale väsitavat tööpäeva tantsuhallis hommikuni lõõgastuda:)

-helina

Kolmapäev, 9. juuli

Tänane päev läks päikesepaiste tähe all ja eilne õhtu lõppes ka väga mõnusasti. Alpha & Omega üllatasid positiivselt ja tantsides tõmbas muusika nii kaasa, et ümbrus lihtsalt kadus ära vahepeal. Kõige enam esitatud laul siin festivalil on raudselt Redemption Song. Seda esitas eile õhtul Dean Frazer oma väikesel saksofonil ja kui ta siis rahvast kaasa laulma kutsus.. uuh! Just praegu laulis seda lugu ka Marcia Griffiths ja mingil ajal enne keegi veel, minu meelest keegi tantsuhalli tegijatest, kuid mälu ei võta praegu kinni, kes see oli. No ja Ky-Mani vist ka laulis seda. Aga eilne Queen Ifrica esinemine võttis sõnatuks, nii ilus oli. Ifrica on nii naiselik, kuid samas oskab hästi ka Sizzlat ja Capletoni järele teha nii

lavalise liikumise mõttes, kui ka hääle poolest. Ja publikust õhkus sügavat respekti tema vastu.

Aga täna õhtul esineb tantsuhalli telgis maailma suurim *reggae*-muusika fänn ja muidu ka legendaarne David Rodigan. Miks ma nii ütlen, tuleneb sellest, kuidas mees ise oma elust ja muusikast tänasel Reggae University sessioonil rääkis. Sära silmis ja sellise õhinaga nagu ikka see, kes oma elu ja tegemisi kõigest südamest armastab. Ja sellest ma tahaksin natukene pikemalt siin kirjutada, sest see oli minu jaoks lihtsalt nii inspireeriv, kuidas ta kõike seda edastas.

Koigepealt rõhutas Rodigan kirjasõna olulisust. Kunagi ammustel aegadel sai tema muusika kohta infot vaid plaadiumbriselt ja naiteks 7-tolliste vinüülide puhul on see infolipik üsna tilluke voi lausa olematu. Siis tuli lihtsalt oma mälu kasutada ja asjad meelde jätta, et oskaks neid omavahel seostada. Ta kirjeldas väga kaasahaaravalt oma elamusi, kuidas ta Jamaical stuudiotēs käis ja paljude produtsentidega kohtus ja omale plaate lasi valmistada. Vahepeal aga olid rasked ajad, sest inimesed ei suutnud tema ümber aru saada, kuidas keegi võib olla *reggae*-muusika fänn. "Ma armastan seda muusikat südamest ja olen siiani lausa hull mingite asjade järele. Aga see oleks nagu mingi salajane organisatsioon, kus kellegagi kohtudes ääri-veeri välja tuleb, et tõesti see muusika meeldib ja mitte lihtsalt Bob Marley, vaid teatakse ka rohkem ja kaugemat tausta."

Rodigan kõneles, et talle ei meeldi mitmed muutused, kuid leidis ometi, et need on vajalikud arenguks. Säravate silmadega kirjeldas ta õhinal, kuidas varem sai vinüüle vormitud ja ise leibeli peale kirjutada ja kui ilusad olid vahel mõnede plaatide leibelid. Sellest kunstilisest poolest tunneb ta kindlasti ka puudust. "Mõne plaadi ostsin ka selleparast, et lihtsalt ilus leibel oli, kuigi lugu ise täielik jama. Ja praeguseks pannakse Jamaical järjest kinni neid kohti, kus varem vinuule pressiti. Kui tehakse loomingulist tööd, siis võib juhtuda igasuguseid maagilisi asju," rääkis mees oma kogemustest Jamaica stuudiotēs tööd tehes. "Lihtsalt kõik salvestati, mis stuudios juhtus, see oli analoogsalvestamise võlu. Ja selliseid imeasju tuli kokku."

Küsimuste ja vastuste ringis rääkis Rodigan sellest, kuidas tema raadios töötama hakkamises oli süüdi tema tüdruksõber, kes saatis saatejuhtide konkursile ilma Rodigani teadmata tema sooviavalduse. Ja mees läks kohale ning saigi koha endale ning tal on mitu saadet siiaaani erinevates raadiotes. Londoni *reggae*-maastikust kõneldes tõi ta välja, et klubisid pannakse järjest kinni, sest *reggae* on igal pool vabalt kättesaadav ja selleks ei pea enam klubisse minema, et muusikaga kursis olla. Ava vaid raadio voi internet ja seal ta ongi. Teine põhjus olla see, et suitsetamine on keelatud ja rastahingega inimesed ei taha minna enam kohtadesse, kus nad ei saa rahus suitsetada ja oma muusikat kuulata. Noh ja loomulikult see ka, et elu läheb järjest kallimaks ja parema meelega ei kulutata nii palju väljaskäimisele kui varem.

Jamaica uuemast tantsuhallist arvab mees seda, et see on see, mida Jamaica praegu hingab ja milles noored elavad. Ja noori ei saa hukka mõista, sest ilma noorteta pole ju tulevikku. "Reggae suri siis, kui tehti Sleng Teng *riddim*. Pärast seda on kõik juba midagi muud. Ja vanasti ei oleks keegi tulnud selle peale, et teha *soundclash*'il või tantsuhallis vulgaarseid personaalseid kommentaare

kellegi isiku pihta. MC oli siis osa tervikust ja oli terve saundi nägu, mitte ei esindanud iseennast. Selliseid asju nagu *suck yuh...* ja muud taolist ei tulnud kellelegi pähe öelda, sest eneseaustus lihtsalt ei lubanud. Valitses suurem austus ka teiste vastu. *Sounclash* peaks olema kui mäng, aga mitte ropendamine ja lauslollus. Ent kahjuks see nii ei ole ja selleparast ei ole mina enam juba mõnda aega ühelgi *clash*'il ka osalenud."

David Rodigan rääkis, kui raske on muutusi läbi viia ja kui raske on muutustega siis kohaneda. "Ei saa asju muuta väljastpoolt, peab ise olema asja sees, et seda muuta. Ma olen teile kõigile väga tänulik, et te seda muusikat kuulate ja armastate. Kui keegi peole ei tuleks, siis mina ei saaks ka plaate mängida. Peaksin siis oma magamistoa aknast jälle hakkama muusikat mängima. Kunagi mängisin *ska*'d niimoodi ja tegin toa akna lahti, et vaadata, kas keegi kuulab. Enamasti ei kuulanud ja tavaliselt hakkas keegi kuskil lõugama, et muusika kinni pandaks :)"

Ega tegelikult ei olegi seda koike võimalik edasi anda, kuidas ja mida mees rääkis. Aga see kõik oli väga huvitav ja inspireeriv ning natuke kauem kui tund ongi vaid oodata jäänud tema etteasteni siin Rototomil. Peab vist kõrvatropid välja otsima, sest oodata on kindlasti valjuhääelseid reaktsioone. Praegune pealava esinemine jätab mind suht külmaks. Marcia Griffiths oli päris huvitav, aga Ras Shiloh millegiparast ei sütitä. Ootan Rodigani.

-maali

Vaadates Ras Shilohi esinemist mõtlesin, mis on need asjad, millega artistid rahvast enda poole võidavad. Kindlasti mõjub liikumine, sest lihtsalt seisvat objekti on igav pikemat aega jälgida. Kohe kindlasti tuleb kasuks see, kui on spetsiaalne riietus, mis sobib just lavale ja läheb kokku ka artisti stiiliga. Lahe on see, kui vahepeal pikad rastad vallale lastakse ja neid uljalt raputatakse ning mõne aja jooksul jalle kokku keeratakse pealaele, et need taas lendu lasta. Kohe on selliste stiilimuutuste peale eriti maiad fotograafid, kes igat erinevat poosi jälgivad ja klõpsutavad. Lausa hulluks ajab rahvast see, kui mõni esineja kummardub inimeste kasi puudutama ja täiesti meeletuks muututakse selle peale, kui artist istub lava servale, et kõige rohkem lähedust ihkavamad fännid saaksid jalast kinni hoida. No seda kõike oleme siin iga päev ka näinud ja nimekiri muudkui täieneb. Mina hoian siin silmad lahti, kas veel üllatusi tulemas on :)

-jane

Neljapäev, 10. juuli

Rodigan rokkis täiega eile õhtul tantsuhalli telgis! Terve telk oli otsast lõpuni rahvast täis niikaua, kuni mees pillid kotti pakkis. Täitsa lõpp lihtsalt, mis möll! Elu elamus jälle :) Tegime väikese videolõigu ka tema seti algusest, aga seda saab näha siis, kui tagasi Eestisse jõuame, sest siinne netiühendus ei suuda asjade üleslaadimisega eriri hakkama saada. Rodigan oligi eilse päeva ja õhtu nael. Pealava viimane esineja Asian Dub Foundation ei suutnud mind küll köita, liiga hull müra ja vilin. Eks see ka mõjus, et ootasime kõik täiega Rodigani, hehee.

Täna just lopetas Cocoa T ja tema esitus oli nagu ikka väga tore. Olen teda juba

mitmes paigas näinud ja alati on väga vahetu, siiras, rõõmus ja õnnelik esinemine. Obama laul oli lõpetuseks ja sellega ta lavalt lahkuski. Ootame nüüd Lucianot ja Alborosiet ning hiljem tantsuhallis tuleb Luv Injection.

-maali

Oo Rodigan, Rodigan!! Eriti vitaalne vana on see! Marssis ja hüppas nagu Sizzla seal laval eile! Aga ei ole imestada midagi, nagu päeval toimunud Reggae University loengul selgus käib mees igal hommikul kell viis oma Inglismaa koduõues ujumas:) Rodigani eilne jutt sealsamas oli tõepoolest inspireeriv nagu ka tema õhtune *show*. Keksisime kella poole kuueni tema vanakooli reggae ja uute *dubplate*-ide jargi. Peale seda ei olnud üldse tunnet, et tahaks magama minna, kuigi päike juba tõusis mägede vahelt. Õnneks läks paariks väiksemas telgis pidu veel edasi seega sai tiksuda kuni jalad tõepoolest enam ei kandnud.

Hommik algas kell kolm päeval telgiuksest näkku särava päikesega. Võtsin täna osa järjekordsest aafrika tantsu *workshop*-ist. Kummaline, et trummi mängis seekord ainult üks aafriklane, sel festivalil on aafriklaste põud ma utleks...

Kontsert pealaval algas minu jaoks Cocoa T-ga. Mees kutsus end ise Sweet Cocoa T ja see omadussõna sobib ta hääle kohta tõesti hästi. Kena kontsert, täitsa kahju oli kohe kui ta lavalt lahkuma pidi. Järgnes Luciano võimsa etteaste ja arvuka lavalise koosseisuga. Nägin teda Saksamaal Summerjamil ka aga täna jättis kuidagi suurema mulje. Hehe, Veiko, kas mäletad, et tal oli oma lipulehvitaja ka kaasas?? Sama tüüp lehvitas täna ka neid punase-kollase-rohelisi lõvidega lippe! Aga nüüd ootame festivali naela-ALBOROSIET!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

-helina

Reede, 11. juuli

Alborosie esinemisel tundsin ennast nagu jalgpalli mängu vaatamas - olin ümbritsetud oma riigi meeskonda toetavatest Itaalia fännidest. Sitsiilias sündinud ja Kingstonis elav Itaalia hetkel parim reggaemees suhtles oma rahvaga itaalia keeles, inimesed vastasid joovastusest tuleva kisa ja viledega. Esimeste ja kõige suuremate hittlugude ajal pööras ta mikrofoni refraani ajal pidevalt rahva poole ja publik laulis näiteks "Babylon dem thief my herb dem thief my herb" nagu üks suur laulupeo koor. Liikumist kommenteerides - kohati tundus, et mees oleks nagu joonlaua alla neelanud, samas tema kandadeni rastad ja rätikuga õhus vehkimine täitis lava ära küll.

Peale kontserti tulid hetkeks meedia telki, kus eile öösel, nagu ka mõnedel eelnevatel, näidati Jamaika muusika jms teemalisi filme. Seejärel jätkasin suundudes tantsuhalli telgi poole. Pidutsin tegi Luv Injection *sound system* Inglismaalt. Mängisidki põhiliselt rootsimat armastusteemalist reggae't. Rahvast oli tunduvalt vähem kui Rodiganil.

Kella kolme ajal päeval ärgates ilmus kellegi hoolitseva inimese käe läbi meie laagrisse (seekord tõelist) Senegali toitu. Keegi mama pidavat kusagil telkimisalal küpsetama ja müüma. Asusime kogu seltskonnaga lusikate ja rusikatega ühise taldriku ümber nagu viimastel päevadel (peale veel mõningate aafriklastest sõprade lisandumist) juba toredasti kombeks on saanud.

Peale sööki hakkas väga tugevalt vihma ja hiljem rahet sadama! Rahetükid olid nii suured, et nendega pihta pihta saada oli täitsa valus. Eestis ma sellist rahet igaljuhul näinud ei ole. Inimesed kogunsid saju ajaks suurematesse ja väiksematesse telkidesse. Istusin ühes friikartuli telgis, kui järsku kaks alasti meest mööda festivaliala ringi jooksmas hakkasid :D Selline vahejuhtum siis...

Kella viiest oleks reklaamide kohaselt pidanud alustama Gambia muusikud Horicane ja Marion G, kuid manageri sõnul ei saanud viimased tulla, sest nad ei saanud tulla :) Seega esinesid jamaikalased Ras Charmer ja Joseph Blue Grant. Kontsert toimus väikesel Showcase laval, mis oli tore vaheldus suure ja tunduvalt kõrgema lava esinemistele. Elamus vahetum, saab artistile silma ka vaadata. Ras Charmer on hea Jamaika uuekooli reggae, show oli energiarikas ja liikuv. J.B Grant meenutab vokaalilt veidi Horace Andy't, kuid tema esinemist lõpuni kuulata ei olnud jaksu, kuna lood olid väga aeglased.

Pealaval tana Jah Cure, Busy Signal ja Michael Rose. Jah Cure-ile on Jah poolt küll imeilus hää antud. Publiku sulatamiseks piisab vaid sellest, kui ta lihtsalt mõne täishääliku oma suust kuuldavale laseb. Busy Signal tuli välja tohutu jõupahvatusena. See kuum Jamaika mees tilkus juba peale esimest lugu nagu veekraan ja sõna otses mõttes auras peast!

Michael Rose on hetkel kontserdiga poole peal.

-helina

Ho-hoo, täna sadas rahet jah! Sain ühe supilusika suuruse tükiga piki varbaid, pagana valus oli. Aga plätudest loobuda ka ei raatsi, sest ilm on tegelikult väga soe ja vesi ka mõnusalt leige. Vahepeal oli peaaegu terve laagri- ja festivaliala kui suur suplusväljak :) Päril lahe kogemus, aga vesi imendus vihma ja rahe lõppedes suht kiiresti maa sisse ja jõed kadusid.

Jah Cure kontsert võttis mul pisarad silma, lihtsalt nii ilus ja südamlilik oli. Ja hää oli tõesti võluv ning sõnumite edastamine siiras. Natuke Richie Spice'i lavaesitust meenutas. Moõted läksid lugude kuulamise ajal uitama, kuidas nii noor inimene on veetnud kaua aega vangis, küllap tal on seal palju aega olnud elu üle järele mõtlemiseks. Aga tal on vedanud, et on saanud samal ajal ka muusikaga tegeleda ning inimeste teadvuses püsida. Igauhel nii ei vea, et tuleb vangist välja ja elul on endiselt mõte olemas. Tavaliselt on raske ühiskonda tagasi sulanduda ja oma koht leida.

Busy Signal oli nagu generaator, tantsuhalli energia jõujaam :) Tore esinemine, vahtisime seal kolmekesi suu ammuli lava ees pead õieli :)

-maali

Laupäev, 12. juuli

Tegelikult on juba kätte jõudnud festivali viimane päev. Inimesi on nädalavahetuseks kohale tulnud märgatavalt rohkem ja Rototomi kodulehe sõnul saab varsti 100 000 külastajat täis. Aga hiljem natuke pikemalt, siirdume siit tantsuhalli telki nuud usna pea.

-maali

Sündmuseid, mis siin pidevalt toimuvad on raske sõnadesse panna. Kohati tegi

mulle vahepeal nalja see, kui Helina ütles, et mis need muusikud segavad meid siin kogu aeg, ei lase vabalt tsillida. Aga see oli niimoodi öeldud, et kõik on lihtsalt nii lahe ja igale poole tahaks jõuda, kui vaid energiat jätkuks. Silmad tuleb ikka lahti hoida :)

Eilne õhtu sai lõpetatud ühes Etioopia söögikohas, kus on rõõmu nii silmale kui kõrvale ja peab mainima, et seal oli kõige lähedam ohustik. Ruumi nagu polnudki, aga tantsisime kohe kõvasti. Aftekas lõppes peale kella kuut minu jaoks.

Täna on jah viimane päev! Nii kahju tegelikult. Võiks isegi öelda, et oleme end kenasti sisse seadnud siin väikeses festivali linnakeses. Iga nurga peal on põnevaid tegevusi ja inimesi vaadata. Pole ju saladus, et mulle meeldib inimesi passida :) Igal juhul pean tunnistama, et mõtted pole veel kodus ootavatele toimetustele jõudnud.

Täna õhtul esinevad teiste hulgas Alpha Blondy ja Lady Saw. Ootan mõlemalt kontsertilt tõesti palju. Nuud saan aru, et aeg kaob kuhugi ära ning üritan kõikidest üritustest osa saada niipalju kui jaksan. Täna leidsime Maaliga lõpuks ometi festivalialalt ka jäätiseputka. No mis sellisel elul viga? Seda peab nüüd küll mainima, et raha ei ole siin kunagi liiga palju kaasas. Saadaval on just sellist mitmekesisest kraami, mille järgi Eestis väga puudust tunnen. Ilmtingimata tuleb tänane öö pikk, kuna plaanime tantsida hilise hommikuni!

-jane

Mnjah, Lady Saw siin räägib oma kallimast varast, mis asub seeliku all, aga see ei kõla eriti veenvalt kahjuks. Sõnadega kaasas ei ole piisavalt mängu ilu. Ootasin natuke võimsamat kontserti ja huvitavamalt esitust. Ja mingite laulude kohta ütles ta, et see pole tegelikult tõsi, mis ta laulab. Et siis muinasjutte räägib siin inimestele :) Lady Saw ju tegelikult igavesti löbus tädi peaks olema, tema lööd mulle iseenesest väga meeldivad ja nalja peaks ta ka minuteada oskama teha, aga kahjuks jah tema praegune esitus jätab mind suht külmaks. Võib-olla on asi ka selles natuke, et astusin just enne kontserdi algust telgist välja. Sai seal õhtuseks mölluks paar tunnikest magatud. Ja otse unest Lady Saw kontserdile... võib-olla ma ei saa ta huumorist lihtsalt praegu aru :)

Homme hakkame siin asju pakkima ja pole kindel, kas siis veel meediatelgis internetti kasutada saab. Aga paar päeva veedame veel Milaanos ja teisipäeva õhtul oleme tagasi Tallinnas. Loodan, et teil oli tore lugeda ja kindlasti tahaksime järgmisel aastal jälle siia tulla.

Täna õhtul on meil siis plaanis jah mitte vara magama minna :)

-maali

Vabandan, et allolevad viimased muljed kirja nii hilja jõuavad, aga nende esialgse trükkimise järel juhtus selline lugu, et sekund enne salvestamist tõmbas mingi mõistuse pudelisse või joindikonisse jätnud tüüp kõikide meedia arvutite juhtme pahaaimamata lihtsalt seinast välja. Juhtmejuhmard oskas oma teo põhjenduseks vaid "ekskusee" öelda ja kõik oli kustunud.

Viimase festivalipäeva varahommik, st. aeg peale eelviimase õhtu kontserte, oli minu jaoks emotsionaalselt kõige liigutavam. Kuna tantsuhalli telgis toimuv

tundus mõningal määral ebahuvitav, seadsin sammud Etioopia telgi juurde, sest sealse *selecta* muusikavalik oli mulle tegelikult kogu festivali vältel väga meeldinud. Tulemuseks ööst hommikusse kulgenud väga tsill olemine. Telk oli küll väike, aga sinna kogunes toredasti palju inimesi ja õhus hõngus kuidagi eriline ühtsustunne. Müstilisest etiooplasest *selectale* tuli täienduseks mikrofoniga otsa rokkima üks meie sealsetest Gambia sõpradest, kes aeg-ajalt lisaks kõikide muude nähtuste ja riikide "suurülistamisele" *big up*'is ka Eestit :) Ringi vaadates peegeldus inimeste naeratavatelt nägudelt mingi eriline õndsus - kõik lihsalt olid, tantsisid ja veetsid endasarnaste inimeste seas kvaliteetaega... *Reggae*-sõnavara kasutades võiks vist öelda, et tundsin end nagu Zion'is! Mõtlesin sellele, et kui tore, ükskõik kuhu maalimas ma reisin, aga *reggae*'t armastavate inimeste juures tunnen end alati kõige mugavamalt.

Viimasel öhtul esimese kontserdina kuulasin Lady Saw'd. Tantsuhalli diiva räägib (ühe minu hea sõbra poolt) ihadepõrguks kutsutava saareriigi naiste probleemidest oma meeste ja iseendaga. Naine andis teada, et tema parimateks sõpradeks on *money, fame and power*, osutades käega esmalt oma rindadele ning siis seeliku alla. Need sõbrannad pidavat alati kõige ustavamad olema ja saladusi mitte välja rääkima. Veel kõneles ta, et naised peaksid olema neile Jumala poolt antud kehaga rahul ja selle eest tänulikud. Üks laul kõneleb tal sellest, et lapse olemasolu puudumine, ei tee naisest vähemat naist ja tal on anda palju armastust mitmetele hüljatud lastele. Lady Saw lisas, et selle loo kirjutas ta peale oma teist nurisünnitust ning et ta on endale lapsendanud mitu last.

Järgnevalt toimus etteaste nimega Tosh meets Marley, mille kestel erinevad muusikud esitasid Bob Marley laule. Seejärel ilutulestik One Love saatel, mis tõi mulle idee: see laul on *reggae*-festivalil nagu Õllepruulija õllesummeril!

Siis astus üles Alpha Blondi & Solar System. Kogu festivali vältel ei olnud lava ees tunda nii suurt trügimist, kui selle Aafrika *reggae*-ikooni kontserdi eel. Inimesed karjusid *I love you Alpha Blondy, I love you!* juba enne, kui mees lavale jõudis. Esimeseks looks kolmas pidulikult Jerusalem. 'Barouh ata adonai. Barouh aba yeroushalaim; – laulsid need, kes oskasid... Kontsert ise ausalt öeldes mingit meeletut elamust ei tekitanud, aga hea oli seda häält lõpuks *live*'is kuulata, mida plaatidelt endale nii paljudel kordadel olen kõrva kosta lasknud. Pigem tõmbas tähelepanu publiku seas toimuv – suured lipud lehvisid pidevalt kellelegi vastu nägu ja kohati ei saanud käsi üles tõsta, sest inimesed seisid nii tihedalt üksteise ümber. Kui keegi hüppas, siis oli ebamugavuse vältimiseks parem temaga koos hüpata. Janel oli raskusi pildistamisega, kuna fotokas ka hüppas käes! Mõnevõrra üllatav, muigama panev tundus artisti riietega edastatav sõnum - nimelt kandis ta särki kirjaga SEX MACHINE :D Taustalauljate traditsiooniline Aafrika riietus ja liikumised meeldisid mulle väga ja üldse harmoneerusid nad mõnusalt kogu tervikuga nii visuaalselt kui muusikaliselt.

Nagu Maali lubas, olime viimasel hommikul kaua üleval - veetsime hommiku tantsuhalli telgis ja uinusime alles kella kümne ajal hommikul, et siis kella neljast päeval asjad kokku pakkida ja teele asuda. Kuuetunnine loksumine ülerahvastatud kaubiku furgoonis osutus palavaks ja lõbusaks kogemuseks illegaalselt Milaanosse siseneda.

Kokkuvõttes oli see festival loomulikult väga lahe ja kümme päeva *reggae*-festivali jaoks on ikkagi liiga lühike aeg! *More Fire* kõikidele artistidele ja inimestele, kes seda festivali elus hoiavad, Milaano Gambian Crew'le kes meie eest Itaalias hoolitses ja *Big Up unnuself* Maali ja Jane, et selle matka ette võtsime!

-helina

Festivali külastasid: Helina Savi, Jane Langemets, Kaire Maali Lõhmus
Reggae.ee